

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

शैक्षिक प्रशासन सेवा, प्रशासकिय अधिकृत, तह ९(क) पदको खुल्ला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परिक्षाको
पाठ्यक्रम
एवं परीक्षा योजना

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा (Written Examination)					पूर्णाङ्क:- २००		
पत्र	विषय	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	प्रश्न संख्या × अङ्क	पूर्णाङ्क	उतीर्णाङ्क	समय
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन	विषयगत	६	६ प्रश्न × १० अङ्क = ६० (तर्कयुक्त, विश्लेषणात्मक उत्तर)	१००	४०	३ घण्टा
			२	२ प्रश्न × २० अङ्क = ४० (समस्या समाधान)			
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी	विषयगत	६	६ प्रश्न × १० अङ्क = ६० (तर्कयुक्त, विश्लेषणात्मक उत्तर)	१००	४०	३ घण्टा
			२	२ प्रश्न × २० अङ्क = ४० (समस्या समाधान)			
द्वितीय चरण :- अन्तर्वार्ता (Interview)					पूर्णाङ्क:- ३०		
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	मौखिक				३०		

द्रष्टव्य :

- यो परीक्षा योजनालाई प्रथम चरण (लिखित परीक्षा) र द्वितीय चरण (अन्तर्वार्ता) गरी दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- लिखित परीक्षामा यथासम्भव पाठ्यक्रमका सबै एकाईबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- विषयगत प्रश्नमा प्रत्येक पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परिक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति :- २०७३/०४/१४

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

शैक्षिक प्रशासन सेवा, प्रशासकिय अधिकृत, तह ९(क) पदको खुल्ला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परिक्षाको
पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र :- प्रशासन र व्यवस्थापन

खण्ड (A): 50 Marks

१. राज्य र सरकार

- १.१ राज्य व्यवस्थाको परिचय तथा संचालनको सिद्धान्त
- १.२ शासनको राजनैतिक तथा प्रशासनिक संरचना
- १.३ नेपालको संवैधानिक विकासक्रम
- १.४ नेपालको वर्तमान संविधान
 - १.४.१ मूलभूत विशेषताहरु, कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिका
 - १.४.२ मौलिक हक, निर्देशक सिद्धान्त र राज्यका नीतिहरु
 - १.४.३ संवैधानिक तथा कानून निर्मित निकायहरुको कार्य एवं तिनको कार्यक्षेत्र
- १.५ राज्यको पुनसंरचना र संघियता
- १.६ सरकारको स्वरूप
- १.७ राज्य र नागरिकता
- १.८ लोकतन्त्र र समावेशीकरण
- १.९ कानुनी राज्य र मानव अधिकार
- १.१० आरक्षण र सकारात्मक विभेद तथा लैंगिक सवाल ९न्भलमभच ६ककगभक०
- १.११ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व
- १.१२ नागरिक शिक्षा र यसको महत्व

२. सार्वजनिक प्रशासन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको परिचय, उदेश्य, कार्यक्षेत्र र चूनौतीहरु
- २.२ प्रशासनिक विधिहरु (कार्य विश्लेषण, कार्य विवरण, कार्य मूल्याङ्कन, कार्य विस्तृतिकरण, कार्य ढाँचा, संगठन तथा व्यवस्थापन पद्धति)
- २.३ सार्वजनिक प्रशासनको संचालन विधिहरु
 - २.३.१ समन्वय : अर्थ, महत्व र समन्वयका तरिकाहरु
 - २.३.२ अधिकार प्रत्यायोजन र अधिकार निक्षेपण
 - २.३.३ सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्यांकन
- २.४ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्यवन र मूल्यांकन प्रशासनको भूमिका
- २.५ सार्वजनिक प्रशासनमा निर्णय लिने प्रक्रिया
- २.६ कर्मचारी प्रशासनका विविध पक्षहरु: नियुक्ति, बढुवा, तलब सुविधा, सुपरिवेक्षण, वृत्ति विकास, कार्यक्षमता मूल्यांकन र अवकाश
- २.७ सार्वजनिक प्रशासनमा जनशक्तिको स्थान, उत्प्रेरणा, गुनासो समाधान, नेतृत्व शैली, व्यवसायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षा, व्यवसायिकता, नैतिकता, आचरण र अनुशासन, पुरस्कार र दण्ड/सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

३. संगठन

- ३.१ परिचय, स्वरूप तथा संगठन गठनका आधारहरु

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

- ३.२ संगठनका सिद्धान्तहरू (आदेशको एकात्मकता, नियन्त्रणको सिमा, पदशोपान) र नेपालको सार्वजनिक क्षेत्रमा त्यसको प्रयोग
- ३.३ संगठनका केही प्रमुख पक्षहरू: संगठनात्मक व्यवहार, समूह गतिशिलता र समूहगत कार्य
- ३.४ नेपालको केन्द्रीय र स्थानीय सरकारको संगठन स्वरूप
- ३.५ सल्लाह दिने निकाय र निर्णय लिने तथा कार्यान्वयन गर्ने निकाय
- ३.६ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि, संगठनात्मक स्वरूप, कार्यविधि तथा सेवा आयोगको भूमिका

खण्ड (B): 50 Marks

४. व्यवस्थापन

- ४.१ व्यवस्थापनको अवधारणा र आधारभूत सिद्धान्तहरू
- ४.२ कुशल व्यवस्थापकका कार्य र गुणहरू
- ४.३ व्यवस्थापकीय सीप र शैलीहरू
- ४.४ व्यवस्थापनका विभिन्न प्रकार (सहभागितामूलक, नियन्त्रणात्मक)
- ४.५ व्यवस्थापनका केही प्रमुख पक्षहरू (द्वन्द्व व्यवस्थापन, तनाव व्यवस्थापन, समय व्यवस्थापन, दैवी प्रकोप व्यवस्थापन, संकट व्यवस्थापन र परिवर्तन व्यवस्थापन)
- ४.६ सार्वजनिक संस्थानहरूको व्यवस्थापन
- ४.७ श्रमिक संगठन (Trade Union) र सामुहिक सौदावाजी (Collective Bargaining)

५. विकास प्रशासन

- ४.१ विकास प्रशासनको अवधारणा र सिद्धान्तहरू
- ४.२ नेपालमा विकास प्रशासनका प्रयास, अवरोध, चुनौति तथा सम्भावनाहरू
- ४.३ योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रक्रिया
- ४.४ योजनाबद्ध विकासको अवधारणा र चालु आवधिक योजना
- ४.५ विकासका लागि योजना प्रणालीको सान्दर्भिकता
- ४.६ विकासका प्रमुख साभेदारहरू: सरकार, निजी क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था र उपभोक्ता समूहहरू
- ४.७ विकास योजना तथा परियोजना बीचको सम्बन्ध
- ४.८ परियोजना चक्र (Project Cycle)

६. विकासका प्रमुख आयाम र समसामयिक सन्दर्भ

- ५.१ मानव विकास र पूर्वाधार विकास
- ५.२ दिगो विकास: अवधारणा एवं नेपालमा दिगो विकासका प्रयास तथा चुनौतीहरू
- ५.३ सुशासन र विकासको सम्बन्ध
- ५.४ सामाजिक न्याय, सामाजिक परिवर्तन र विकास
- ५.५ वातावरण, जनसंख्या व्यवस्थापन र विकास
- ५.६ विकासमा सूचना-सञ्चार प्रविधिको भूमिका
- ५.७ विकासमा जनसहभागिता, विश्वव्यापीकरण र स्थानीयकरण
- ५.८ द्वन्द्व पछिका पुनरनिर्माण र विकास
- ५.९ दिगो विकास लक्ष्य (SDGs)

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

५.१० आर्थिक बृद्धि तथा आर्थिक विकास

७. सार्वजनिक सेवा तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाह

- ६.१ सार्वजनिक सेवाको अवधारणा, कार्य, विशेषता र भूमिका
- ६.२ स्थानीय सेवाको अवधारणा, स्थानीय निकायमा जनशक्ति विकास र व्यवस्थापन
- ६.३ सार्वजनिक सेवा वडापत्र
- ६.४ सूचनाको हक र सार्वजनिक निकायको दायित्व
- ६.५ सार्वजनिक सेवा प्रवाह
 - ६.५.१ अर्थ, महत्व तथा सेवा प्रवाह गर्ने तरिका/माध्यमहरु
 - ६.५.२ सार्वजनिक सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता
 - ६.५.३ सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सेवा प्रदायकको भूमिका र सेवाग्राहीको अधिकार तथा दायित्व
 - ६.५.४ राष्ट्र निर्माण र सामाजिक परिवर्तनको संवाहकको रूपमा सार्वजनिक सेवाकर्मीहरु

८. नेपाली समाज र यसको बनोट तथा केहि ज्वलन्त विषयहरु (Burning Issues)

- ७.१ बहुल समाजका विशेषताहरु
- ७.२ राष्ट्रिय एकता र अखण्डता
- ७.३ नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरुको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था/रहनसहन
- ७.४ आदिवासी, जनजाति, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरुको विद्यमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरु, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरु
- ७.५ ज्वलन्त विषयहरु: गरीबी, बेरोजगारी, जनस्वास्थ्य, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, उर्जा संकट र उर्जा संरक्षण, प्रदूषण तथा फोहर-मैला व्यवस्थापन

॥ समाप्त ॥

यस पत्र/विषयको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरु सोधिनेछ ।

खण्ड	अङ्कभार	विषयगत	
		लामो प्रश्न संख्या	समस्या समाधान
A	५०	३ प्रश्न X १० अङ्क = ३०	१ प्रश्न X २० अङ्क = २०
B	५०	३ प्रश्न X १० अङ्क = ३०	१ प्रश्न X २० अङ्क = २०
जम्मा		६ प्रश्न X १० अङ्क = ६०	२ प्रश्न X २० अङ्क = ४०

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

शैक्षिक प्रशासन सेवा, प्रशासकिय अधिकृत, तह ९(क) पदको खुल्ला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परिक्षाको
पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र: सेवा सम्बन्धी

खण्ड (A): 50 Marks

१. आर्थिक प्रशासन

- १.१ आर्थिक प्रशासनको अर्थ, क्षेत्र र प्रमुख कार्यहरु
- १.२ सार्वजनिक प्रशासनमा आर्थिक प्रशासनको महत्व
- १.३ आर्थिक कारोवारमा वित्तिय तथा प्रशासकीय जवाफदेहीको आवश्यकता
- १.४ नेपाल सरकारको आर्थिक प्रशासनमा प्रशासकिय प्रमुखहरुको जिम्मेवारी र जवाफदेहीको व्यवस्था
- १.५ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानमा प्रशासकिय प्रमुखहरुको जिम्मेवारी र जवाफदेहीको व्यवस्था
- १.६ भ्रष्टचार निवारण ऐन, २०५९
- १.७ सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५
- १.८ आर्थिक प्रशासनमा केन्द्रीय बैंक, वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय संस्था, बीमा, सेक्युरिटी तथा पूँजी बजार, कर्मचारी संचयकोष, नागरिक लगानी कोष र औद्योगिक विकास निगमको भूमिका
- १.९ आर्थिक प्रशासनमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तिय तथा विकास संस्थाहरु (विश्व बैंक, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोष, एडीवी र यु.एन.डी.पी.)
- १.१० नेपालका सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थापनाको उद्देश्य, विद्यमान अवस्था, सम्भावना र चुनौतीहरु

२. बजेट

- २.१ परिभाषा तथा किसिम
- २.२ बजेटको सिद्धान्त, महत्व र कार्यक्रम
- २.३ बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, मूल्याङ्कन प्रक्रिया र नियन्त्रण
- २.४ नेपाल सरकारको आर्थिक कार्य प्रणाली
- २.५ राजस्वका स्रोतहरु र तिनको वर्गिकरण
- २.६ नेपाल सरकारको बजेट निर्माण, स्वीकृति र निकासी व्यवस्था
- २.७ सोधभर्ना सम्बन्धी व्यवस्था र यसका विद्यमान समस्याहरु
- २.८ नेपाल सरकारको मौद्रिक तथा वित्तीय नितिहरु
- २.९ वैदेशिक ऋण तथा सहयोग प्राप्त गर्ने प्रक्रियाहरु

३. लेखा र लेखापरिक्षण

- ३.१ लेखाको अवधारणा, आधारभूत तत्व र सिद्धान्तहरु
- ३.२ सरकारी लेखा प्रणालीको सिद्धान्तहरु र नेपालमा यसको प्रयोग
- ३.३ नेपाल सरकारको वर्तमान लेखा प्रणाली
- ३.४ लेखापरिक्षणको अवधारण तथा आधारभूत सिद्धान्त, प्रकार, महत्व एवं उपादेयता
- ३.५ आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक लेखा परिक्षण तथा अन्तिम लेखा परिक्षण
- ३.६ व्यवस्थापन परीक्षण र कार्यमूलक लेखा परिक्षण
- ३.७ आर्थिक अनुशासन, वित्तीय व्यवस्थापन, सार्वजनिक उत्तरदायित्व र लेखापरिक्षण
- ३.८ बेरुजु र बेरुजु फछ्यौट सम्बन्धी व्यवस्था

४. सार्वजनिक प्रशासनमा तथ्यांक एवं सूचनाको महत्व

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

- ४.१ तथ्यांक एवं सूचनाको परिचय, प्रकृति र स्रोतहरु
- ४.२ तथ्यांक तथा सूचना संकलनका विधि
- ४.३ तथ्यांक संकलन, तालिकीकरण, प्रशोधन, प्रस्तुतिकरण र विश्लेषण
- ४.४ Measures of Central Tendency, Measures of Dispersion & Correlation Analysis
- ४.५ सार्वजनिक प्रशासनमा तथ्यांक र सूचनाको महत्व र उपयोगिता
- ४.६ अनुसन्धान विधिहरु
- ४.७ प्रस्ताव तथा प्रतिवेदन लेखन र प्रस्तुतिकरण

खण्ड (B): 50 Marks

५. ऐन, नियम र नीतिहरु

- ५.१ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान ऐन, २०६४
- ५.२ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको कर्मचारी सेवाका शर्त र सुविधा सम्बन्धी नियमावली, २०६७
- ५.३ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान आर्थिक प्रशासन नियमावली, २०६७
- ५.४ पाटन अस्पताल संचालन विनियमावली, २०६७
- ५.५ नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ र स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०५५
- ५.६ नेपाल मेडिकल काउन्सिल ऐन, २०२० र नियमावली, २०२४
- ५.७ नेपाल नर्सिङ परिषद् ऐन, २०५२
- ५.८ नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषद् ऐन, २०५३
- ५.९ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- ५.१० आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५, तथा आर्थिक कार्याविधि नियमावली, २०६४
- ५.११ भ्रमण खर्च नियमावली, २०६८
- ५.१२ चालु आवधिक योजनामा स्वास्थ्य नीति सम्बन्धी जानकारी
- ५.१३ नेपाल सरकारको स्वास्थ्य योजना तथा रणनीति
- ५.१४ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु
- ५.१५ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको विद्यमान अवस्था, सम्भावना र चुनौतीहरु
- ५.१६ नेपाल सरकारको कार्य क्षेत्र तथा पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानका कार्य क्षेत्र
- ५.१७ स्वास्थ्य विमा, स्वास्थ्यमा लगानी र जनस्वास्थ्यमा सामूदायिक संस्थाहरुको भूमिका
- ५.१८ स्वास्थ्यमा केन्द्रीकरण, विकेन्द्रीकरण र स्थानीय निकाय
- ५.१९ स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको काम कर्तव्य र अधिकार

६. नेपालमा शिक्षा विकासको इतिहास र शैक्षिक प्रशासन

- ६.१ शैक्षिक इतिहास र महत्वपूर्ण शैक्षिक घटनाहरु
- ६.२ शिक्षाका योजनाहरु र नेपालको आवधिक विकास योजनाहरुमा शिक्षाका योजना तथा कार्यक्रमहरु
- ६.३ शैक्षिक प्रशासनको अर्थ उद्देश्य र कार्यक्षेत्र वारे सामान्य जानकारी
- ६.४ शैक्षिक सुपरिवेक्षण, अनुगमन र मुल्याङ्कन
- ६.५ वार्ता गर्ने तरिका तथा शिपवारे सैद्धान्तिक ज्ञान
- ६.६ पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको शैक्षिक प्रशासनको संक्षिप्त परिचय
- ६.७ शिक्षा मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, विश्वविद्यालय अनुदान आयोग र विश्वविद्यालय वीचको सम्बन्ध
- ६.८ शिक्षा ऐन २०२८ र शिक्षा नियमावली, २०५९
- ६.९ स्विकृत विश्वविद्यालयहरु र उनीहरुको बर्तमान अवस्था

पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान
सेवा आयोग

७. उच्च शिक्षाको व्यवस्थापनका विविध पक्ष

- ७.१ गुणस्तर, सान्दर्भिकता, पहुच र कार्यकुशलता
७.२ सार्वजनिक निजी साभेदारी
७.३ स्वायत्तता र जबाफदेहिता
७.४ नेपालको मेडिकल शिक्षाको वर्तमान अवस्था र यसमा देखिएका चुनौतीहरू

८. Quality and Efficiency in the Delivery of Educational Services

- ८.१ Perspectives of quality education
८.२ Defining and measuring quality in educational services
८.३ Mechanism for improving quality (supervision, monitoring, follow up support)
८.४ Efficiency in the provision of educational services
८.५ National education management system
८.६ Assessment of effectiveness of existing institutional arrangement
८.७ Effective utilization of institutional capacity
८.८ Requirement and models of human resource development
८.९ Sustainability in institutional arrangement and human resource development

-- समाप्त ---

यस पत्र/विषयको पाठ्यक्रमबाट यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

खण्ड	अङ्कभार	विषयगत	
		लामो प्रश्न संख्या	समस्या समाधान
A	५०	३ प्रश्न X १० अङ्क = ३०	१ प्रश्न X २० अङ्क = २०
B	५०	३ प्रश्न X १० अङ्क = ३०	१ प्रश्न X २० अङ्क = २०
जम्मा		६ प्रश्न X १० अङ्क = ६०	२ प्रश्न X २० अङ्क = ४०